

Duša Fischinger*

Spomini na šolske dni

Tik ob OŠ Ledina, ki nosi hišno številko Komenskega 19, je do leta 1967 stala hiša št. 17. Od leta 1951 sem stanovala v tej hiši. Naša kuhinja je imela okno na park pred OŠ Ledina. Z velikim zanimanjem sem s tega okna skoraj vsako jutro gledala učence s torbami na ramah, ki so v šolskem parku veselo klepetali. Točno ob 7.45 je šolski sluga odprl glavna šolska vrata. Učenci so odšli v svoje razrede. Ob 8.00 se je šolski zvonec zaslišal tudi po ulici. Komaj sem čakala, da se bom lahko kot prvošolka priključila tem čakajočim učencem. Vse osnovne šole so takrat imele le štiri razrede. Pouk je bil izmeničen, en teden dopoldne, naslednji teden popoldne; bil je tudi ob sobotah. A zaradi nove razdelitve šolskih okolišev so me starši morali vpisati na Vadnico, na šolo, ki je stala na vogalu Komenskega ulice in Resljeve ceste.

Vadnica je bila sestavni del nekdanjega Učiteljišča, ki je bilo v Ljubljani ustanovljeno leta 1867. Bodoči učitelji so tako v isti ustanovi imeli pouk in praktično usposabljanje za svoj poklic. Nekdanje učiteljišče z vadnico je danes Gimnazija Ledina.

V ponedeljek, 6. septembra 1953, sem prvič šla v šolo in postala učenka 1.a razreda. Po dve učenki sva sedeli v eni šolski klopi. Za lepo držo smo morali imeti roke na hrbtu. Učiteljico smo klicali tovarišica. Dvignjena roka z iztegnjenima kazalcem in sredincem je pomenila, da veš odgovor na njeno vprašanje. Da je bilo naši tovarišici ime Ida in da se je pisala Korže, sem izvedela šele, ko sem znala prebrati njen podpis v spričevalu. Pred črno šolsko tablo sta na dvignjenem prostoru (pribl. 20 cm) stala učiteljčina miza in stol. Temu delu razreda smo učenci rekli kateder. Na koncu razreda so bile v treh vrstah dolge klopi s sedeži. Klopi so se dvigale kot sedeži v amfiteatru. Vsak dan je k tej ali oni uri pouku prihajal razred učiteljiščnic. Do zimskih počitnic smo se naučili že vse velike in male tiskane črke. Zimske počitnice so trajale dva tedna, in da ne bi pozabili naučenih črk, smo morali doma glasno brati. Za obvezno branje je bila Rdeča kapica bratov Grimm. To je bila prva knjiga novonastale knjižne zbirke Čebelica. Idejo za to zbirko in za njeno ime je dala pisateljica in urednica Kristina Brenkova. Čebelica je ugledala luč sveta tisto leto, ko sem prvič prestopila prag učenosti. Moja stroga sestrična Vera je v funkciji krstne botrce bedela nad tem domačim branjem. Takrat je bilo to zame zelo naporno branje, saj je knjiga imela kar 19 strani. A učiteljčina pohvala, da je to bilo kar malo preveč branja, je poplačala ves moj trud. V prvem razredu smo uporabljali za

* Duša Fischinger, prof. slovenščine in nemščine v p., Ljubljana

Slika 1. Vadnica: 1.a razred, šol. leto 1953/54, učiteljica Ida Korže, veliko dvorišče Učiteljišča (zasebni arhiv).

učenje pisanja in branja stavnico. Takšnih, kot smo jih imeli takratni prvošolčki, danes ni več. Bila je podolgovata škatla iz kartona, ki je imela tri privzdignjene razdelke ter kartončke s črkami. Na razdelke smo postavljali črke in z njimi pisali sprva besede, potem krajše stavke. Pri lepopisu smo celo šolsko uro vsak šolski dan vadili pravilno pisanje. Najprej so bile to ravne črte, potem krožnice, nato velike in zatem male tiskane črke. V drugi polovici šolskega leta smo po enakem zaporedju vadili še pisane črke. Vaja dela mojstra in nihče v razredu ni imel bralno-napisovalnih motenj. 15. januarja 1954 smo učenci že dobili *IZKAZ o uspehu in vedenju*. To je bila knjižica, imela je 20 strani. Na prvi strani so bili podatki o šoli, učencu, njegovih starših in o vstopu v šolo. Na drugi strani so bila napisana imena 14 predmetov, dve prazni rubriki in vedenje. V prvem razredu smo imeli slovenščino, branje, računstvo in geometrijo, risanje, pisanje, petje in telesno vzgojo, ki smo ji sicer rekli telovadba. Ta telovadba nam je večkrat odpadla, ker so telovadnico zasedle učiteljišnice. Prvo polletje sem izdelala s prav dobrim uspehom. Razen telovadbe in vedenja, sem imela same štirice. Ocene je učiteljica lastnoročno vpisala v spričevalo. Malo pred koncem šolskega leta smo imeli izlet na Sv. Urha. Spomenik še ni bil postavljen, zgrajen je bil samo podstavek. Cerkev imam v meglenem spominu, muzeja se ne spomnim, spomnim pa se zelo dobro igrice z našo tovarišico, ki se je končala tako, da si zaprl oči, odprl usta in vanja dobil bonbon. Neizmerno je bil dober! V prvem nadstropju Učiteljišča smo v veliki dvorani ob zaključku šolskega leta 26. junija 1954 imeli veliko slovesnost s pogostitvijo. Povabljeni so bili tudi starši. Nekateri so prinesli domače piškote, drugi kupljene napolitanke. Učiteljica je pomenovala najboljše učenke in učence razreda. Na svoje veliko presenečenje sem

Slika 2. Vadnica 2.a razred, šol. l. 1954/55, učiteljica Bronislava Gojković - Rudež, sprejem v pionirsko organizacijo, Dom JNA, letni kino (zasebni arhiv).

bila tretja najboljša učenka. Učiteljica me je zelo pohvalila, saj sem bila pri vseh sedmih predmetih ocenjena odlično. Ob tej ustni pohvali mi je bilo tudi obljubljenno, da bom vpisana v Zlato knjigo. Za odličen uspeh sem dobila tudi knjižno darilo *Guliver med Liliputanci*. Prekrasna knjiga s čudovitimi barvnimi ilustracijami in s posvetilom. Še danes je v moji knjižni omari. Žal pa je bilo posvetilo zame veliko razočaranje. Šolski svet šole Vadnica je namreč zapisal: *Marljivi učenki I.b razreda za trud in uspeh poklanja v šol. l. 1953/54...* Kako prvega b razreda, če sem vendar ajevka? A na to vprašanje nisem dobila odgovora (Sl. 1).

V drugem razredu mi je najbolj ostal v spominu sprejem v pionirsko organizacijo. Sprejem smo imeli v takratnem Domu JNA nasproti kolodvora. Pred II. svetovno vojno je bil to Hotel Miklič, so mi doma povedali starši. Vsak učenec je dobil modro titovko, rdečo rutko okoli vratu in izkaznico pionirske organizacije. Na kapi je bila reliefna značka s silhuetama dveh otroških glav, nad njima pa napis *Za domovino s Titom naprej*. Tak je bil tudi naš vsakodnevni pozdrav ob pričetku pouka. Učiteljica je začela: *Za domovino*, učenci smo nadaljevali: *s Titom naprej!* Da je bil sprejem čim bolj slovesen, smo se še fotografirali v letnem kinu Doma JNA na nekdanjem hotelskem vrtu (Sl. 2).

V tretjem razredu smo dobili tri nove predmete: domoznanstvo, prirodopis in ročna dela. Največ težav sem imela pri ročnih delih. Ročno delo je pomenilo znati plesti ali kot smo pogovorno rekli: štrikati, in kvačkati. Nisem dojela, kako napeljati volno med prsti in kako obračati igle, da bi nastal čisto navaden šal. Pojma leva in desna zanka nisem razumela. Po uri ročnih del sta moji igli ostali prazni. Doma sem v joku povedala, da mi to štrikanje nikakor ne gre. Mami, po

Slika 3. Vadnica 4.a razred, šol. l.1956/57, učitelj Zlatko Voglar, izlet na Jurčičevo domačijo (zasebni arhiv).

poklicu šivilja, tudi ni imela pojma o štrikanju, znala pa mi je pomagati. Prosila je eno svojih strank, ki je bila večša pletenja, in tej me je uspelo naučiti te pletilske umetnosti, da sem dobila v spričevalu oceno prav dobro. Za praktično spoznavanje domoznanstva smo imeli ogled tovarne sladkarij Šumi, ki je leta 1955 še delovala nasproti Drame. Od vsega se najbolj spominjam izdelave napolitank, njihovega razreza in obrezovanja. Vsi obrezki in vizualno neuspele napolitanke so končale v velikem košu. In nam, vedoželjnim učencem, je bilo rečeno: *Postrezite si!* Kakšno razkošje! Lahko smo vzeli iz koša, kolikor smo hoteli, in jedli ob njem, le odnesti nismo smeli ničesar.

V četrtem razredu se je domoznanstvo razdelilo na zgodovino in zemljepis. Dobili smo tovariša, razred je imel posebno tablo, tako na dvig. V prvih treh razredih smo imeli table, ki so se odpirale kot knjige. Dva dogodka sta mi ostala v najlepšem spominu. Ekskurzija na Jurčičevo domačijo, kjer nam je pisateljev daljni sorodnik pripovedoval o Jurčiču kot otroku in njegovem dedu (Sl. 3). Mestna hranilnica Ljubljanska nam je podarila razredni hranilnik in nas s to inovativno potezo pritegnila k varčevanju. Velika lesena škatla z zarezi, nad njimi pa imena in priimki nas, učencev. Z velikim veseljem smo vsak dan poslušali žvenket kovancev, ko smo polnili svoje hranilnike. Ko so se hranilniki napolnili, smo se fotografirali ob odprtem razrednem hranilniku (Sl. 5). Dobili smo vsak svoje privarčevane dinarje in navodilo, da ta privarčevani denar odnesemo skupaj s starši v

Slika 4. Vadnica 4.a razred, šol. l. 1956/57, učitelj Zlatko Voglar, razredni hranilnik – darilo Mestne hranilnice ljubljanske (zasebni arhiv).

Mestno hranilnico ljubljansko na Čopovo ulico. Oddelek za otroško in mladinsko varčevanje je bil v prvem nadstropju. Danes je v tem prostoru Muzej bančništva. Prijazna uslužbenka za okencem je kovance stresla v aparat, ki jih je preštel. Ko sem povedala svoje ime in priimek ter naslov, sem dobila hranilno knjižico in še hranilnik za domov. Tudi doma so kovanci veselo žvenketali vanj vsak dan.

Tudi zadnji, četrti razred osnovne šole sem končala z odličnim uspehom in dobila za ta uspeh knjižno nagrado. Morda zato, ker je bila med vsemi peticami le štirica pri risanju. Tokrat posvetilo v knjigo ni bilo načeckano s komaj berljivo pisavo kot v prvem razredu, ampak skoraj kaligrafsko napisano *Doberlet Dušici v priznanje za marljivo delo v šol. letu 1956./57*. Podpisana je bila takratna ravnateljica Vadnice na Učiteljski Bojana Arrigler. Učitelj 4.a se je podpisal le v spričevalo, datirano 26. junija 1957.

Šolanje sem nadaljevala na V. gimnaziji v Ljubljani, in to le eno leto. S šolsko reformo 1957/58 so štiriletne osnovne šole postale osemletke. Prešolana sem bila VI.c razred 1. osnovne šole Ledina. Osemletko sem končala leta 1961 in se vpisala na II. gimnazijo (danes Gimnazija Jožeta Plečnika) v Ljubljani. Tu sem končala prva dva razreda gimnazije. Z nova šolsko reformo so naš razred, ki je imel kot prvi tuji jezik nemščino, prestavili na Gimnazijo Poljane, kot se je po novem imenovala nekdanja V. gimnazija, kjer sem končala 3. in 4. razred ter maturirala 11. junija 1965.